

СПОРАЗУМИ О СЛОБОДНОМ ИЗВОЗУ

ПРЕЛАЗНИ ТРГОВИНСКИ СПОРАЗУМ И ССП

Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП) и Прелазни трговински споразум потписани су 29. априла 2008. године у Бриселу, а ратификовала их је Народна скупштина Републике Србије 9. септембра 2008. године.

Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП) је међународни уговор, чијим ће потписивањем Србија добити статус државе придружене Европској унији. Потписивањем овог уговора, однос Србије и Европске уније постаје двострано обавезујући, са тачно утврђеним правима и обавезама обеју страна.

Две најважније обавезе које ће Република Србија преузети овим споразумом биће успостављање зоне слободне трговине и усклађивање законодавства Републике Србије са правом ЕУ.

Споразумом се ствара зона слободне трговине између Србије и ЕУ у прелазном периоду од шест година. Обавеза Србије се састоји у постепеном укидању царина на увоз робе пореклом из Европске уније у прелазном периоду. С друге стране Европска унија овим уговором потврђује слободан приступ роби из Србије на тржишту Европске уније.

Прелазним трговинским споразумом предвиђено је да се у наредних шест година постепено успостави слободна трговина индустријским и пољопривредним производима. Дефинисане су три групе индустријских производа према осетљивости за које ће либерализација бити остварена након периода од две, пет односно шест година. За производе који се не налазе на овим листама царине ће бити укинуте у моменту ступања на снагу споразума. Обезбеђено је да кључни сектори домаће индустрије (попут индустрије аутомобила, играчака, обуће, керамике...) остану на високом степену заштите у току прелазног периода од пет односно шест година.

У првој години примене споразума царине на сировине и репроматеријале су смањене на 70 одсто оних из прошле године, док су на производе више фазе прераде царине смањене на 80 одсто, односно 85 одсто од царинске стопе у 2008. Укинуте су царина на живе животиње за узгој и приплод и на неке пољопривредне производе који се не производе у Србији, као што су тропско воће, зачини и неке врсте семенске робе, али су царине на те производе до сада биле симболично мале.

Укидање царина за пољопривредне производе, прерађене пољопривредне производе, рибу и рибље производе биће такође остварено постепено, током прелазног периода од шест година, уз задржавање царинске заштите за поједине производе (око 20% производа) и након прелазног периода. Договорено је да осетљиви производи попут меса, млека и жита остану на високом степену заштите током петогодишњег транзиционог периода. Обезбеђено је задржавање сезонске заштите за један број осетљивих производа, воћа и поврћа, попут парадајза, паприка, шљива и јабука. Више информација пронаћи ћете на званичној страници Управе царина.

ЦЕФТА

Процес либерализације тржишта региона Југоисточне Европе започео је 2001. године потписивањем Меморандума о либерализацији и олакшицама у трговини у Бриселу, под окриљем Пакта за стабилност Југоисточне Европе и тиме је отворен процес преговора који су водили закључивању мреже од 32 споразума о међусобној либерализацији трговине

индустриским и пољопривредним производима која је успостављена између земаља Централне и Југоисточне Европе, односно Албаније, Босне и Херцеговине, Бугарске, Хрватске, Македоније, Молдавије, Румуније, Србије и Црне Горе.

Уласком Румуније и Бугарске у Европску унију 1. јануара 2007. године, Споразум ЦЕФТА 2006 је обухватио Албанију, Босну и Херцеговину, Хрватску (приступила Европској унији 1. јула 2013. године), Македонију, Молдавију, Србију и Црну Гору, који је потписан 19. децембра 2006. године. Све земље су га ратификовале и примењује се и данас.

Споразум омогућава ширење тржишта за све производе, али и трговину под истим условима за све произвођаче, проширује и модернизује домен слободне трговине, отвара веће тржиште за трговину и инвестиције и ствара институције надлежне да управљају у овој области. Споразумом је предвиђена либерализација јавних набавки и привлачење инвестиција у земље потписнице, а повећава се и шанса за излазак на европска тржишта по преференцијалном, повлашћеном третману.

За разлику од билатералних споразума, на основу којих се примењивала само билатерална кумулација порекла робе, ЦЕФТА омогућава дијагоналну кумулацију, односно кумулирање порекла робе више земаља у региону која ће имати статус домаћег порекла. Уколико производ или нека сировина из једне земље ЦЕФТА у другој земљи буде дорађен или обрађен промениће своје порекло и у другу земљу у оквиру ЦЕФТА биће извезен као производ те земље. Ако би следећа увозница поново тај производ дорадила опет би променио порекло. Порекло производа је из државе чланице ЦЕФТА у којој је производ довршен.

Овај споразум предвиђа кумулацију порекла и изван зоне ЦЕФТА, са земљама ЕУ, ЕФТА (Исланд, Норвешка, Швајцарска, Лихтенштајн) и Турском. Међутим, да би се кумулирало порекло са земљама изван ЦЕФТА подручја неопходно је испунити три услова:

- да свака од земаља ЦЕФТА има потписан споразум са ЕУ, ЕФТА или Турском,
- да тај споразум буде базиран на паневропским правилима, и
- да у оквиру самог тог споразума постоји протокол који дозвољава једну такву кумулацију.

Битно је знати да се царина и дажбине плаћају на оне састојке производа који су без порекла, из тих разлога важно је да спољнотрговинска предузећа на одговарајући начин воде евиденције, да сертификати не би били повучени. Примена дијагоналне кумулације порекла робе (у трговини између земаља у региону и региона са ЕУ) подстиче извозни и инвестициони капацитет региона, раст његове технолошке опремљености и конкурентности а тиме и потребан ниво способности производа за пласман на тржишту ЕУ као и глобалним оквирима. ЦЕФТА 2006 споразумом побољшан је механизам за решавање спорова до којих може доћи у току примене споразума што представља нови квалитет и фактор веће сигурности либерализације у региону.

15.12.2011. године ступио је на снагу Додатни протокол Споразума о измени и приступању Споразуму о слободној трговини у централној Европи који предвиђа да ће Стране укинати све царине на увоз, мере истог дејства и све увозне дажбине фискалне природе у међусобној трговини од дана ступања на снагу овог Додатног протокола, за све производе, осим за производе који су предмет билатералних концесија, као што је дато у Анексу 10. овог додатног протокола.

Анекс 3.7 Споразума ЦЕФТА 2006 који је до сада регулисао увоз пољопривредних производа у Србију из земаља чланица ЦЕФТА (концесије за пољопривредне производе), замењен је новим

Анексом 10.5 који чини саставни део Додатног протокола. Анексом 10.5 обухваћени су само они пољопривредни производи који нису либерализовани, а увозе се из Републике Хрватске. То значи да се ступањем на снагу Додатног протокола либерализује у потпуности преференцијална трговина пољопривредним производима са Албанијом и Молдавијом која је до сада била предмет извесних концесија. Са друге стране наведено значи и да се даље либерализује преференцијална трговина са Хрватском у оквиру Споразума ЦЕФТА јер се смањује број производа који чине предмет билатералних концесија у оквиру којих је прописана преференцијална стопа за 2010. и 2011. годину као и још повољнија царинска стопа у оквиру већих количинских ограничење (одобрених квота).

Више информација пронаћи ћете на званичној страници Управе царина.

СПОРАЗУМ О СЛОБодној ТРГОВИНИ СРБИЈЕ И РУСИЈЕ

Споразум о слободној трговини Русије и Србије (тада СРЈ) потписан је 28. августа 2000. године ради продубљивања и унапређења узајамне трговинско економске сарадње. Србија је једина држава у Европи, поред неких чланица Заједнице независних држава (ЗНД), која има потписан Споразум о слободној трговини са Русијом. Споразум прописује да се за робу, за коју се може доказати да је пореклом из Србије (која има више од 50% садржаја из Србије), не плаћа царина када је намењена за тржиште Русије, осим ако није изузета из режима слободне трговине. Споразум је један од најважнијих адута које Србија има у привлачењу страних улагања у односу на друге земље, с обзиром да слободну трговину са Русијом, осим бивших совјетских република нема више ниједна земља на свету.

Листа производа на које се не примењује режим о слободној трговини сваке године се мења. 22. јула 2011. године је потписан, и од тада се привремено примењује, нов Протокол између Владе РС и Владе РФ о изузецима из режима слободне трговине и правилима о одређивању земље порекла робе, којим је замењен претходно важећи Протокол из 2009. године.

У односу на списак изузетих производа који је до сада важио, производи као што су скроб, инсулин, гликозни сируп, теписи и остали подни прекривачи, регистар касе, монитори и пројектори, дрвени намештај искључени су из листе изузетака, што значи да могу бити предмет преференцијалне трговине/извоза из Србије за Русију. Међутим, листа изузетака је у односну на претходну већа, јер су неки производи који раније нису били на листи додати због Белорусије и Казахстана као што су: сиреви, разне гуме, памучне тканине, разне категорије моторних и путничких возила и др.

Режим слободне трговине примењује се под условом да су производи са пореклом директно купљени од лица које је прописно регистровано као привредни субјект у странама уговорницама и да се директно испоручују на територију страна уговорница, при чему је допуштен прелазак преко територија других земаља као и привремено складиштење, претовар и сл. које је условљено географским, саобраћајним, техничким или економским приликама. Ово значи да убудуће неће бити могуће остварити преференцијал у случајевима где се као продавац и/или купац појављују лица која нису регистрована као привредни субјекти у Странама уговорницама (нису резиденти Русије и Србије).

Услов за стицање преференцијалног порекла остао је непромењен (вредност материјала без порекла није већа од 50% цене производа) али се материјали казахстанског и белоруског преференцијалног порекла сматрају материјалима са пореклом у смислу кумулације порекла. Као доказ да је испоручени производ стекао преференцијални статус подноси се сертификат о пореклу робе на обрасцу Форм ЦТ-2. Рок важења сертификата је 12 месеци од издавања. Мале

пошилке чија вредност не прелази 5.000 УСД могу се доказивати декларацијом о пореклу коју извозник даје на комерцијалном или другим пратећим документима.

Више информација пронаћи ћете на званичној страници Управе царина.

СПОРАЗУМ О СЛОБодној ТРГОВИНИ СА БЕЛОРУСИЈОМ

Споразум о слободној трговини између Републике Србије и Републике Белорусије потписан је 31. марта 2009. године у Минску.

У циљу усклађивања режима трговине између Републике Србије и држава чланица Царинске уније Републике Белорусије, Републике Казахстан и Руске Федерације, Влада Републике Србије и Влада Републике Белорусије потписале су Протоколо о измени и допуни Споразума о слободној трговини 15.6.2011. године. Протоколом је предвиђен списак производа који су изузети из режима слободне трговине, као и правила о одређивању земље порекла робе.

Земљом порекла робе сматраће се држава уговорница на чијој је територији роба добијена у потпуности или је прошла довољну обраду/прераду. Сматра се да је роба прошла довољну обраду/прераду ако је роба обрађена/прерађена и вредност материјала страног порекла употребљена у том процесу не прелази 50% вредности робе која се извози. Важи кумулација порекла што значи да ће се сматрати да је роба пореклом из Србије ако је тамо добијена, а употребљени су материјали из Србије, Казахстана, Белорусије и Русије, не морају да прођу довољну обраду/прераду. Неће се сматрати довољном обрадом/прерадом поступци очувања робе за време складиштења или превоза, обликовање пошилки, разврставње, препакивање, прање, чишћење, бојење, једноставни поступци састављања или растављања робе на делове и сл.

Услови за примену режима слободне трговине су да постоји уговор између резидената држава уговорница, сертификат о пореклу робе Форма СТ-2 и директна испорука која се потврђује документима.

Сертификат СТ-2 издаје Управа царине почевши од почетка 2012. године. Сертификат важи 12 месеци за једну пошилку робе, постоји могућност одступања 5% од назначене количине у сертификату.

За мале пошилке робе, чија царинска вредност не прелази 5.000 америчких долара не подноси се сертификат него декларација о пореклу робе на фактури или другим пропратним документима.

Више информација пронаћи ћете на званичној страници Управе царина.

ОПШТИ СИСТЕМ ПРЕФЕРЕНЦИЈАЛА

Спољнотрговинска размена са Сједињеним Америчким Државама великим делом се одвија на основу Општег система преференцијала (ОСП), који је одобрен Србији 1. јула 2005. године. Средином јула 2015. године Конгрес САД вратио је Србији статус земље која поседује ову трговинску повластицу и који је ступио на снагу 29. јула 2015. године. Овим се компанијама из Србије продужује бесцарински увоз на скоро пет хиљада артикала у САД до 31. децембра 2017. Конгрес је потврдио да ће свим компанијама које увозе робу из земаља на листи ГСП преференцијала бити ретроактивно исплаћена потраживања за царине за период од 1. августа 2013. године.

ОСП је програм одобравања трговинских повластица које САД додељују својим трговинским партнерима у циљу подршке њиховом економском развоју, а тренутно га користи више од 140 земаља. Међу тим земљама је и Србија којој је омогућен бесцарински приступ на 1,3 трилиона долара вредном тржишту САД. Програм ОСП обезбеђује преференцијални бесцарински третман за скоро пет хиљада производа, укључујући већину финалних производа и полупроизвода, као и поједине пољопривредне производе и сировине. Одређени осетљиви производи, као што су већином текстилни и производи од коже и обућа, нису укључени у ОСП бесцарински третман. Роба треба да задовољи и критеријум порекла, тј. мора да буде произведена у Србији са најмање 35% вредности и да буде директно испоручена из Србије. Поред тога, на отпремним документима уз робу треба да стоји ознака «А», која значи да и роба и земља њеног порекла имају преференцијални статус.

Листа производа укључених у ОСП програм се анализира и мења два пута годишње уз учешће америчких произвођача. Комплетна листа производа укључених у ОСП програм може се наћи на веб страници Хармонизоване царинске листе САД ([Harmonized Tariff Schedule of the United States - HTSUS](#)).

СПОРАЗУМ О СЛОБДНОЈ ТРГОВИНИ СА ТУРСКОМ

На Економском самиту у Истанбулу, Србија и Турска су 1. јуна 2009. године потписале Споразум о слободној трговини, који се од 1. септембра 2010. године примењује по моделу асиметричне либерализације трговине у корист српске стране. То је шанса за српске извознике да извозе робу без царине у Турску, на тржиште од 75 милиона становника. Овим Споразумом српски привредници, захваљујући дијагоналној кумулацији, могу да набављају сировине и полупроизводе, прерарађују их у Србији и даље пласирају у ЕУ, Турску и земље ЦЕФТА без царина или са преференцијалним царинама.

Приликом преговора са турском страном, посебно је заштићена пољопривреда, сектор текстилне индустрије и црна и обојена металургија, тако да ће ту бити задржане више стопе за увоз тих производа из Турске, док Србија добија могућност да одмах извози своју робу без царине за све индустријске производе.

Либерализација са српске стране ће бити фазна, и до 2015. године одвијаће се у три етапе. Примена Споразума ће створити услове за значајније повећање укупног обима међусобне трговинске размене, посебно српског извоза роба и допринеће већем ангажовању турских инвеститора у Србији.

Више информација пронаћи ћете на званичној страници Управе царина.

СПОРАЗУМ О СЛОБДНОЈ ТРГОВИНИ СА ЗЕМЉАМА ЕФТА

Влада Србије је 17. децембра 2009. године у Женеви потписала уговор о слободној трговини са земљама чланицама Европског удружења слободне трговине (ЕФТА). Због специфичне ратификационе процедуре 1. октобра 2010. године отпочела је примена Споразума између Србије и Швајцарске и Лихтенштајна, од 1. јуна 2011. године Србије и Краљевине Норвешке, а од 1. октобра 2011. године Србије и Исланда.

ЕФТА је основана 1960. године Стокхолмском конвенцијом. Земље оснивачи су биле Аустрија, Данска, Норвешка, Португал, Шведска, Швајцарска и Велика Британија, а накнадно су им се прикључили Исланд и Финска. С обзиром да су чланице које су приступиле Европској унији напустиле ЕФТА, она данас има четири чланице - Исланд, Лихтенштајн, Норвешку и Швајцарску.

Потписивање уговора са ЕФТА јесте још један корак ка бољем позиционирању Србије у режиму слободне трговине.

Овај споразум омогућава извоз српских производа без царине на тржиште које броји 13 милиона становника и то је велика шанса не само за српске произвођаче и извознике, већ и шанса за привлачење нових страних инвестиција, с обзиром да инвестиције које су стигле из земаља ЕФТА споразума износе око две милијарде евра, а очекује се још више инвестиција. Србија је појединачно закључила са сваком државом чланицом ЕФТА (Швајцарска укључујући Лихтенштајн, Норвешка и Исланд) посебне билатералне споразуме о трговини пољопривредним производима, који чине саставни део Споразума.

Индустријски производи српског преференцијалног порекла се могу увозити у Швајцарску без наплате царинских дажбина, док се приликом увоза у Републику Србију индустријских производа швајцарског преференцијалног порекла такође не наплаћују царинске дажбине, осим за производе који су наведени у листама ИИИА (за 2011. годину стопа је 0%) ИИИБ и ИИИВ за које су прописана етапна снижења у односу на годину примене.

Кумулација порекла тренутно је могућа између Србије, Швајцарске/Лихтенштајн и Норвешке, почев од 01.06.2011. године. Услед одсуства идентичних Протокола о пореклу робе, није могућа кумулација порекла са европским материјалима када се ради о преференцијалном извозу у Швајцарску/Лихтенштајн, Норвешку и Исланд, и обрнуто.

Докази о пореклу робе и примена Споразума ЕФТА

Приликом увоза у Републику Србију робе швајцарског (Лихтенштајн) преференцијалног порекла могуће је царинским органима поднети следеће доказе о пореклу:

- ЕУР.1 оверен од надлежног царинског органа Швајцарске;
- Изјаву о пореклу робе на фактури (или другом комерцијалном документу) швајцарске фирме до вредности од 6.000 евра;
- Изјава о пореклу робе на фактури швајцарске фирме (или другом комерцијалном документу) овлашћеног извозника за вредности робе преко 6.000 евра;

Није могуће применити повластицу предвиђену Споразумом ЕФТА за робу швајцарског порекла приликом увоза у Републику Србију уколико је доказ о пореклу издат од стране царинског органа из ЕУ. У овом случају, индикативно је попуњавање сертификата ЕУР.1 у коме рубрика 4. садржи наведену Швајцарску као земљу порекла робе, при чему је рубрика 11. оверена од стране царинског органа земље чланице ЕУ.

Проблематичан је такође случај када на фактури европске фирме постоји изјава о роби преференцијалног порекла Швајцарске.

У смислу наведеног, такође није могуће потврђивање ЕУ преференцијалног порекла робе на ЕУР.1 сертификату који је издат од стране царинских органа Швајцарске.

У случају да је из економског разлога дошло до промене услова транспорта робе швајцарског порекла, праћеног швајцарским ЕУР.1 сертификатом (извршен претовар у друго превозно средство, дотовар или сл. у некој од чланица ЕУ), због услова "директног транспорта" који је прописан Споразумом, потребно је прибавити "уверење о директном транспорту" или слично уверење којим се од стране царинских органа земље у којој је дошло до промене услова транспорта потврђује истоветност робе.

Више информација пронаћи ћете на званичној страници Управе царина.

СПОРАЗУМ О СЛОБОДНОЈ ТРГОВИНИ СРБИЈЕ И КАЗАХСТАНА

Споразум о слободној трговини Србије и Казахстана потписан је 7. октобра 2010. године и привремено се примењује од 1. јануара 2011. године. Споразум је закључен ради унапређења и продубљивања узајамне трговинско-економске сарадње.

Споразум предвиђа да стране уговорнице неће примењивати царине, таксе и дажбине једнаког дејства као царине на увоз робе пореклом с територије државе једне од страна уговорница намењене територији државе друге стране уговорнице, осим за производе који су изузети из режима слободне трговине, а који су наведени у прилогу 1 и прилогу 2 који чине саставни део овог споразума.

Производи који су изузети из режима слободне трговине приликом извоза из Србије на царинску територију Казахстана су: месо, сир, бели шећер, цигарете, пенушаво вино, неденатуриран етил-алкохол, пнеуматске гуме, тканине од памука, компресоре за расхладне уређаје, моторна возила.

Производи који су изузети из режима слободне трговине приликом увоза на царинску територију Србије из Казахстана су: сир, бели шећер, цигарете, неденатуриран етил-алкохол, пнеуматске гуме, шлепери, трактори, моторна возила.

Протокол о одређивању земље порекла робе и методама административне сарадње (прилог 3) предвиђа да се земљом порекла робе сматра она страна уговорница на чијој територији је роба добијена у потпуности или је прошла довољну обраду/прераду у складу са овим протоколом. Роба је прошла довољну обраду или прераду у једној од држава страна уговорница ако је роба прошла обраду или прераду и ако вредност материјала употребљених у том процесу (сировина, полупроизвода и готових производа) пореклом из других држава (које нису стране уговорнице) или вредност материјала непознатог порекла није већа од 50 одсто вредности робе која се извози.

За потврђивање земље порекла робе ради примене режима слободне трговине царинским органима земље увознице неопходно је поднети оригинал сертификата о пореклу робе Форма ЦТ-2. Ради доказивања порекла малих пошиљки робе (чија царинска вредност није већа од 5.000 америчких долара) није потребно подношење сертификата. У том случају извозник може поднети декларацију о земљи порекла робе сачињену на фактури, другим комерцијалним или пропратним документима.

Више информација пронаћи ћете на званичној страници Управе царина.